

Bijengezondheidscoördinat

Tekst Henk van der Scheer

Tijdens de bijeenkomst op 25 oktober 2014 in het 'Schip van Blaauw' te Wageningen werd een gevarieerd programma aangeboden. De coördinatoren werden bijgepraat door Sjef van der Steen (Bijen@wur), Toon Driessen (NVWA, Utrecht), Henk van der Scheer (NBV-commissie Bijengezondheid) en Koos Biesmeijer (Naturalis, Leiden). Powerpointpresentaties van de inleiders komen op de website van onze vereniging.

Wintervoer

Sjef van der Steen vertelde uitvoerig over effecten van verschillende soorten wintervoer op de overwintering van honingbijen. Er kwamen zoveel details naar voren dat een apart verhaal voor de lezers van Bijenhouden op zijn

plaats is. "Niet alle suikers zijn goed voor de bijen. Sommige suikers zijn onverteerbaar en andere zelfs giftig en ook dient de imker bedacht te zijn op een teveel aan HMF in invertsuikers.", vertelde Sjef.

Spuitschade

Het aspect spuitschade werd belicht door Toon Driessen. Hij ging in op de werkwijze van de dienst. Hoofddoel is om overtredingen op te sporen. Inspecteurs proberen altijd zo snel mogelijk te reageren op meldingen, liefst nog dezelfde dag, om bijenmonsters veilig te stellen. Zelfgenomen monsters hebben geen rechtsgeldigheid! Sinds begin 2014 worden alle verdachte bijenmonsters onderzocht op aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen. De

toets kan ongeveer 280 verschillende stoffen detecteren. Helaas worden de daders lang niet altijd achterhaald.

Strips met mierenzuur

In Duitsland, Engeland en Frankrijk zijn strips met mierenzuur, zogeheten 'Mite Away Quick Strips' (MAQS), in de handel ter bestrijding van varroamijten. Henk van der Scheer vertelde over de ervaringen daar. Bezwaren, zoals geuit in het Deutsches Bienen-Journal door o.a. 'Celle', zijn niet terecht. In het oktobernummer van genoemd blad staat o.a. dat de 'problemen' met broedbeschadiging en verlies van koninginnen komt doordat men ten onrechte het papieren omhulsel had verwijderd.¹ Nou ja...! In de imkerbladen in Frankrijk en Engeland klaagt niemand over 'pro-

toren bijgepraat

blemen'. Ook de angst dat teveel mierenzuur in de honing komt en dat dan de smaak wordt bedorven, is ongegrond. Volgens de firma (NOD Apiary Products) komt na een behandeling de concentratie mierenzuur nauwelijks uit boven de concentratie die gewoonlijk in honing zit. De strips zijn niet goedkoop, maar het grote voordeel is dat je ze kunt toepassen tijdens een dracht (er geldt geen wachttermijn) en op een moment dat je eigenlijk met vakantie wilt. Het Bijenhuis hoopt de strips volgend jaar te kunnen verkopen.

Verzamelen van gegevens i.v.m. wintersterfte

Monitoring van abnormale wintersterfte en het verlies van volken wordt voortgezet als onderdeel van het Actieprogramma Bijengezondheid, aldus Koos Biesmeijer, onderzoeksdirecteur van Naturalis en hoogleraar te Amsterdam. Hij is voorzitter van een team van vier deskundigen dat uitvoering moet geven aan het surveillance-programma dat gegevens verzamelt om de oorzaak van de abnormale bijensterfte en het daarmee gepaard gaand verlies van volken te achterhalen. Nieuwe acties in dat programma zijn: onderzoek naar gewasbeschermingsmiddelen in bijen, in honing en in bijenbrood, onderzoek naar ziekten en plagen van bijen, onderzoek naar (gebrek aan) voedselaanbod en biodiversiteit en onderzoek naar de imkerpraktijk. Dit voorjaar is het programma van start gegaan en de financiering is intussen rond gekomen. Volgend jaar mei hoopt men een eerste rapport te kunnen presenteren.

Surveillance-programma in Duitsland

Nu wil het toeval dat men sinds 2011 ook in Duitsland met een soortgelijk surveillance-programma bezig is en dat de resultaten van de eerste periode van 3 jaar (2011-2013) sinds kort als

verslag beschikbaar zijn en recent zijn samengevat in het Deutsches Bienen-Journal door dr. Anette Schroeder van de universiteit van Hohenheim.² Die gegevens zijn interessant en wil ik u niet onthouden.

Elk jaar werden gegevens verzameld van ongeveer 1.120 bijenvolken op 112 standen verspreid door heel Duitsland. Van alle gegevens hielden alleen de aantallen varroamijten per volk en de virusstatus verband met het optreden van wintersterfte. Het verlies van volken als gevolg van de wintersterfte bedroeg (afgerond) in de eerste winter 10% en in beide winters daarna 13%. Besmetting met *Nosema ceranae* hield geen verband met het optreden van wintersterfte en dat zelfde gold voor de aanwezigheid van residuen van bestrijdingsmiddelen in het bijenbrood.

Varroamijten en virussen

Volken die in de herfst maximaal 3 mijten per 100 bijen hadden, overleefden de winter. Volken die de winter niet overleefden, bezaten in de voorgaande herfst gemiddeld 18 mijten per 100 bijen. Zowel het verkreukeldevleugelvirus (DWV) als het acute-bijenparalysevirus (ABPV) werden vaak aangetoond, maar alleen de aanwezigheid van DWV hield verband met wintersterfte. Twaalf procent van de volken waarbij in de herfst geen DWV kon worden aangetoond overleefde de winter niet, tegen 22% van de volken waarin wel DWV aantoonbaar was. Als virussen aantoonbaar waren, dan waren de volken in de herfst besmet met gemiddeld 8 varroamijten per 100 bijen. Werden geen virussen aangetoond, dan was de besmetting met mijten ten hoogste 5 per 100 bijen. Deze gegevens maken duidelijk dat een goede en tijdige bestrijding van varroamijten zeer belangrijk is in volken die geen resistentie tegen de mijten bezitten.

Bestrijdingsmiddelen

Hoewel er geen verband werd gevonden tussen wintersterfte en residuen van bestrijdingsmiddelen in bijenbrood, geeft dit toch geen goed gevoel bij imkers. Vaak werden meerdere soorten residuen (gem. 6,1) in een monster bijenbrood aangetroffen. Slechts in 9-14% van de monsters konden geen residuen worden aangetoond. Bijenproducten zijn dus niet zo 'natuurzuiver' als wel eens gedacht wordt. De meeste bestrijdingsmiddelen zijn afkomstig van bespuitingen op bloeiend koolzaad. Meestal werd het neonicotinoïde thiacloprid gevonden: dat werd aangetoond in 56% van de monsters. Acht daarvan bevatten meer dan 100 µg/kg. Opvallend is dat residuen van imidacloprid en clothianidine, twee andere neonicotinoïden, slechts konden worden aangetoond met een zeer gevoelige methode. In de 21 monsters die op die manier werden onderzocht, werd imidacloprid 1x aangetroffen in een concentratie van minder dan 3 µg/kg; clothianidine werd 20 maal aangetroffen in een concentratie variërend van 0,1 - 1,1 µg/kg. Dat clothianidine veel vaker werd aangetroffen dan imidacloprid komt doordat in Duitsland praktisch alle koolzaad groeit uit daarmee behandeld zaad. ●

1 Fre/Bec, 2014. Probleme in der Anwendung. Deutsches Bienen-Journal 22(10):5.

2 Schroeder, A., 2014. Das Deutsche Bienenmonitoring. Deutsches Bienen-Journal 22(11):12-13.